

Procedura niebieskiej karty

Przepisy prawne nakładające na pracowników wszystkich placówek oświatowych obowiązek reagowania:

- Kodeks postępowania karnego – Art. 304.
- Kodeks postępowania cywilnego – Art. 572.
- Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich – Art. 4.
- Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie – Art. 12.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury Niebieskiej Karty

1) Sprawdzenie czy dziecko ulega przemocy w domu

Informacja (uzyskana od dziecka lub bezpośredniego świadka)

- Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem, itp.
- Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami.
- Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie.
- Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka
- Dziecko ma ślady przemocy fizycznej np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała i/ lub rany w różnym stadium gojenia się
- Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku, itp.
- Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny).
- Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie.
- Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby zamieszkującej w jego domu).
- Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np. opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia itp. Sytuacja ta występuje pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie

Informacja (uzyskana przez obserwację nauczyciela)

- Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub w zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy.
- Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np. lękiem, izolacją, autoagresją, agresją (zagroza bezpieczeństwu innych dzieci), itp.
- Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: gryzie się, szczypie się, uderza głową. Dziecko jest od jakiegoś czasu lub stale apatyczne, ospałe, nie ma chęci do zabawy, eksploracji rozwojowej.
- Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: bije się, szczypie się, nacina sobie skórę, itp. lub występują zachowania ryzykowne dziecka, np.: ucieczki z domu, używanie substancji psychoaktywnych, ryzykowne kontakty, itp.
- Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu.
- Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki
- Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka.
- Rodzice nie współpracują przy udzielaniu pomocy, wsparcia dziecku.
- Dziecko zostało rozdzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostaje bez opieki osoby dorosłej i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny.
- Na terenie placówki, pozostając w kontakcie z dzieckiem, rodzic znajduje się pod wpływem substancji psychoaktywnych, np. alkoholu, narkotyków, itp. lub (dotyczy młodszych dzieci) nie zgłasza się po odbiór dziecka
- Którekolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej.

Informacja lub obserwacja (od osób będących w kontakcie z dzieckiem/rodzicami)

- Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie.
- Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka.
- Rodzic nadużywający substancji psychoaktywnych, np.: alkoholu, narkotyków, leków, itp.
- Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem.
- Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa
- Dziecko o szczególnych potrzebach wychowawczych lub edukacyjnych, u którego występuje jedno lub więcej spośród następujących zjawisk: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenia rozwojowe, niepełnosprawność.
- Niskie kompetencje wychowawcze rodziców/niewydolność wychowawcza/brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka.
- Matka i/lub ojciec poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka.
- Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców.

Nauczyciele powinni w takich przypadkach ocenić skalę problemu w kontekście sytuacji rodzinnej ucznia oraz rozważyć potrzebę założenia „Niebieskiej Karty”. Nie można podejmować decyzji bez namysłu. Ważną rolę mają w tym nauczyciele - wychowawcy klas. Gromadzenie informacji o uczniu w celu jego lepszego poznania jest istotnym elementem ich pracy. Efektywne planowanie i organizowanie działań opiekuńczo – wychowawczych w szkole wymaga poznania uczniów oraz dysponowania informacjami dotyczącymi nie tylko ich walorów intelektualnych i cech psychicznych, ale także warunków ich życia, w tym szczególnie sytuacji rodzinnej i środowiskowej. Pamiętać należy, iż pozyskiwanie informacji o uczniu i kwestie z tym związane wymagają kultury, dyskrecji i taktu. Ważnym zagadnieniem jest sprawność prowadzenia obserwacji ucznia i jego zachowania się w czasie zajęć edukacyjnych i poza nimi.

- 2) „Niebieską Kartę” zakłada nauczyciel, który stwierdza, że w rodzinie ucznia dochodzi do przemocy (decyzję o założeniu „Niebieskiej Karty” warto podjąć po konsultacjach oraz w porozumieniu z zespołem wychowawczym szkoły);
- 3) Wszczęcie procedury następuje poprzez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” w obecności osoby, co do którego istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 4) W przypadku podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie wobec niepełnoletniego ucznia, czynności podejmowane i realizowane w ramach procedury, przeprowadza się w obecności rodzica, opiekuna prawnego lub faktycznego;
- 5) Jeżeli osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie wobec dziecka są rodzice, opiekunowie prawni lub faktyczni, działania z udziałem ucznia przeprowadza się w obecności pełnoletniej osoby najbliższej.
- 6) Działania z udziałem dziecka, co do którego istnieje podejrzenie, że jest dotknięte przemocą w rodzinie, powinny być prowadzone w miarę możliwości w obecności pedagoga szkolnego lub psychologa.
- 7) Po wypełnieniu formularza „Niebieska Karta – A” osobie, co do którego istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, przekazuje się formularz „Niebieska Karta – B”;
- 8) W przypadku, gdy przemoc w rodzinie dotyczy niepełnoletniego ucznia, formularz „Niebieska Karta – B” przekazuje się rodzicowi, opiekunowi prawnemu lub faktycznemu albo osobie, która zgłosiła podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie;
- 9) Formularza „Niebieska Karta – B” nie przekazuje się osobie, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie.
- 10) Wypełniony formularz „Niebieska Karta – A” szkoła przekazuje przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w terminie nie później niż 7 dni od wszczęcia procedury.

Finalną konsekwencją procedury Niebieskiej Karty jest:

- Udzielenie osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego

- Ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej
- Zapewnienie osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie
- Badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzenia ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego
- Zapewnienie osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania
- Opracowanie indywidualnego planu pomocy tj. określenie zadań dla poszczególnych członków zespołu/grupy ze wskazaniem terminu wykonania. W ramach procedury w skład zespołu interdyscyplinarnego oraz grupy roboczej wchodzi przedstawiciel oświaty. Do jego zadań – w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie - należy m. in:
 - udzielanie kompleksowych informacji rodzicowi, opiekunowi prawnemu, -faktycznemu lub osobie najbliższej o możliwościach pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej oraz wsparcia rodzinie, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
 - udzielenie informacji o możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie; diagnozowanie sytuacji i potrzeb osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w tym wobec dzieci;

Wzory kart znajdują się na stronie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

<http://www.mpips.gov.pl/archiwum-projekty-aktow-prawnych-/archiwum-projekty-rozporzadzeniarzadzen/przeciwdzialanie-przemocy/rozporzadzenie-rady-ministrow-w-sprawieproceduryniebieskie-karty-oraz-wzorow-formularzy-niebieska-karta/>